

VILNIAUS SALININKŲ GIMNAZIJA

**PAGALBOS SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ
TURITIEMS MOKINIAMS VILNIAUS SALININKŲ
GIMNAZIJOJE KOKYBĖS TYRIMAS**

Tyrimo ataskaita

Tyrimą atliko

dr. Jelizaveta Tumlovskaja,
Vilniaus Salininkų
gimnazijos direktorė;

mgr. Julija Vlasovienė,
Vilniaus Salininkų
gimnazijos psichologė

mgr. Erika Bilinkevičienė,
Vilniaus Salininkų
gimnazijos specialioji
pedagogė

Jolanta Jankauskienė,
Vilniaus Salininkų
gimnazijos logopedė

Vilnius, 2025

ĮVADAS

Kokybiško ugdymo kiekvienam mokiniui, tame tarpe ir turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, idėja labai aiškiai atsispindi *Geros mokyklos koncepcijoje* (2015), kuri yra kokybės standartas kiekvienai mokyklai. Įtraukusis ugdymas apima visas mokyklos veiklos sritis: ugdymo turinio, mokytojų kompetencijos, pagalbos mokiniui, vertinimo, ugdymo(si) aplinkos ir ugdymo organizavimo sritis.

Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymąsi reglamentuojantys teisiniai dokumentai sudaro palankias sąlygas kiekvienam mokiniui ugdytis pagal jų poreikius ir galimybes bendrojo ugdymo mokyklose, užtikrinant švietimo pagalbą, lygias galimybes ir ugdymosi prieinamumą. *Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija* (2006), Europos Tarybos numatyti strateginiai teisingumo švietime įgyvendinimo uždaviniai skatina visose šalyse diegti inkliuzinio švietimo politiką

Tačiau praktikoje susiduriama su objektyviais ir subjektyviais sunkumais – Lietuvos tyrėjai nustatė, kad mokytojai pripažįsta bendradarbiavimo su specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių tėvais svarbą, tačiau daugelis iš jų nenoriai bendradarbiauja su mokinių tėvais, susitikimai su mokinių tėvai yra nedaži ir nereguliarūs – tėvai daugiausia pasyvūs klausytojai ir stebėtojai. Tačiau dažnai ir mokytojai nesiekia arčiau bendradarbiauti su tėvais – jie tik informuoja tėvus apie vaiko pasiekimus (Kaffemanienė, Tomėnienė, Verpečinskienė, 2021).

Tyrimo objektas – Vilniaus Salininkų gimnazijoje (toliau –VSG) teikiamos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos kokybė.

Tyrimo tikslas – įvertinti VSG teikiamos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos kokybę pradinių klasių mokinių požiūriu.

Tyrimo uždaviniai:

Atskleisti bendrą tyrimo dalyvių požiūrių į tiriamą objektą;

Atskleisti tyrimo dalyvių požiūrį į VSG teikiamos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos kokybės aspektus;

Nustatyti VSG teikiamos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos tobulinimo kryptį ir galimybes.

Tyrimo metodai:

1. Dokumentų ir mokslinės literatūros analizė;

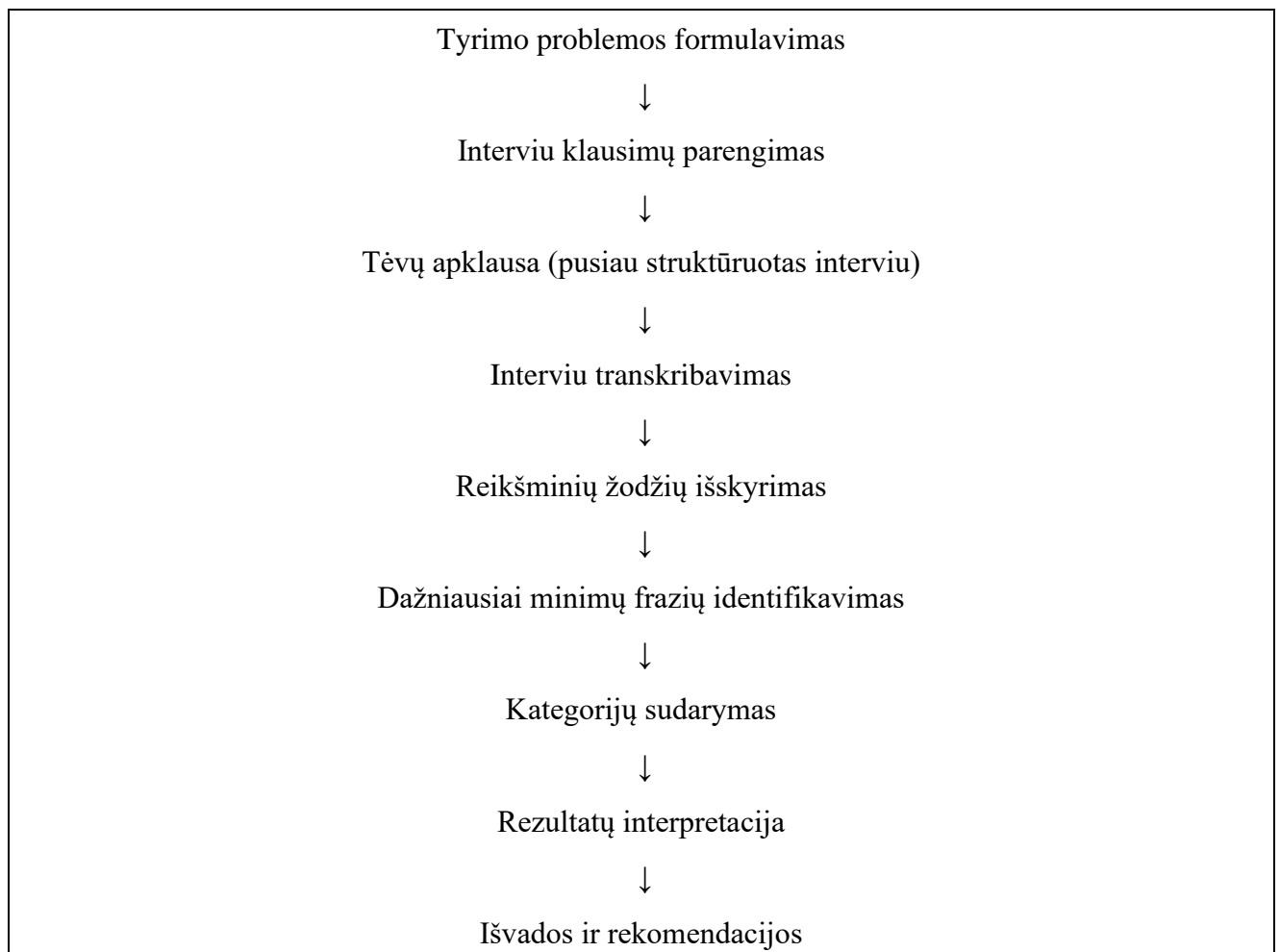
2. Pusiau struktūruotas interviu;
3. Prasminių vienetų (reikšminių žodžių) analizė, taikant kokybinės turinio analizės prieigą.

VILNIAUS SALININKŲ GIMNAZIJOJE TEIKIAMOS SPECIALIOSIOS PEDAGOGINĖS IR PSICHOLOGINĖS PAGALBOS

TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo metodologinė prieiga – kokybinis tyrimas, kurio duomenis analizuojame kokybinės turinio analizės būdu, išskiriant reikšminius žodžius ir kategorijas. Tyrimo eigos schema pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. Tyrimo eigos schema

Tyrimo instrumentas – pusiau struktūruotas interviu. Instrumento operacionalizacija

Tyrimas buvo organizuotas siekiant išsiaiškinti pradinių klasių mokinių, turinčių didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvų požiūrį į teikiamos pagalbos mokiniui kokybę Vilniaus Salininkų gimnazijoje

Tyrimo teorinis konceptas remiasi šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo, siekiant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių pažangos, studijomis. Esminės šios koncepcijos idėjos atskleidžia, kad šeima yra pirmoji vieta visam išsilavinimui; tačiau dėl įvairių visuomenės struktūros pokyčių, šeimos daugelį savo tradicinių funkcijų perduoda mokykloms. Vadinasi, mokyklos vis labiau jaučia poreikį į mokyklos gyvenimą įtraukti šeimą, nes šeimų dalyvavimas mokyklos gyvenime padeda nustatyti pagrindines problemas ir veiksmingus žingsnius mokyklų ir šeimos bendradarbiavimui, siekiant rezultatyvaus švietimo ir įtraukties. (Rodriguesa, Camposb, Chavesb, Martinsb, 2015). Autoriai, remdamiesi Bonfenbrennerio žmogaus raidos modeliu, teigia kad negalima veikti tik vaiką – specialistai turi pasitelkti priemones, skirtas įtraukti šeimą ir bendruomenės išteklius. Abipusė asmens įtaka kontekstams ir kontekstų įtaka asmeniui atrodo ypač svarbu dirbant su vaikais, kuriems gresia pavojus arba su negalia. Mokykla turi prisiimti svarbų vaidmenį sąveikaujant ir bendradarbiaujant su šeima, apibrėžiant šeimos intervencijos tikslus, procedūras ir strategijas, kurios turi būti priimtose, kad šeimos dalyvavimo lygis gali tapti mokyklos ar mokyklos grupės švietimo politikos dalimi, kur daugiau jaučia visos suinteresuotosios šalys įtraukta: vaikai, turintys SUP, šeimos, studentai ir mokytojai. Nepaisant mokyklos ir šeimos sąveikos trūkumų, šių institucijų bendradarbiavimas greičiausiai taps santykiais, kurie sustiprina ir skatina tikrai įtraukia mokyklą laikykis minties, kad „geriausias išsilavinimas geriausiems yra geriausias išsilavinimas visiems“ (Villas-Boas, 2001, p. 126). Mokykla turi permąstyti [...] ugdymo proceso prioritetus; ji turi permąstyti savo vietos svarbą; ji turi permąstyti, pripažinti ir vertinti įvairių suinteresuotųjų šalių kultūrinę įvairovę mokymo ir mokymosi procese. Tik taip ji gali padėti šeimoms ugdyti savo vaikus ir skatinti visų suinteresuotųjų šalių įsitraukimą į ugdymo procesą. (Rodriguesa, et al., 2015)

Pirmuoju klausimu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip pradinių klasių mokinių, turinčių didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvai vertina gimnazijos teikiamą pagalbą. Iš atsakymuose nurodytų vertinimų buvo išskirti apibūdinantys reikšminiai žodžiai, kurie grupuojami į pozityvius, neigiamus ir neutralius reikšminius žodžius. Antrasis ir trečiasis klausimai buvo skirti nustatyti gimnazijoje teikiamos pagalbos tobulinimo kryptis – gimnazijoje teikiamos pagalbos būdus dalyvių buvo prašoma reitinguoti pagal reikalingumą ir efektyvumą, nuo mažiausiai reikalingos/efektyvios iki labiausiai reikalingos/efektyvios. Ketvirtuoju klausimu buvo siekiama identifikuoti klasės mokytojo(-ų) darbo

individualizavimo galimybes, tuo pačiu skatinant tėvų refleksiją apie mokytojo, dirbančio klasėje, individualizavimo galimybių ribotumą. Penktuoju ir šeštuoju klausimais buvo siekiama atskleisti ir stiprinti mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo galimybes, siekiant atliepti vaiko ugdymosi ypatumus ir siekiant jo pažangos.

Tyrimo organizavimas

Tyrimė dalyvavo visų 1–4 klasių mokinių, turinčių didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, tėvai (vienas iš tėvų, dažniausiai mama). Iš viso tyrimė dalyvavo 7 dalyviai. Atliekant šį tyrimą laikytasi savanoriškumo, anonimiškumo ir konfidencialumo principų. Respondentai tyrimė dalyvavo savo valia. Tyrimo dalyviams buvo užtikrintas aukštas anonimiškumo lygis – iš pateikiamos informacijos nėra galimybės identifikuoti asmenų. Tyrimo duomenys nagrinėti apibendrintai, užtikrinant informacijos konfidencialumą. Duomenų rinkimas vyko 2025 m. gegužės 5-9 dienomis.

Tyrimo rezultatų analizė

Rezultatai pateikiami:

1. Išskiriant reikšminius žodžius;
2. Nurodant dažniausiai pasikartojančias frazes;
3. Apjungiant jas į kategorijas ir subkategorijas;
4. Pateikiant iliustratyvias citatas.

TYRIMO REZULTATAI

1. Kaip (koku žodžiu) galėtumėte apibūdinti Jūsų vaikui teikiamą specialiąją pedagoginę ir psichologinę pagalbą Vilniaus Salininkų gimnazijoje?

Mokinių tėvų prašant apibūdinti specialiąją pedagoginę ir psichologinę pagalbą, išryškėjo reikšminiai žodžiai, kurie buvo suskirstyti į tris grupes (kategorijas) – pozityvius, neigiamus ir neutralius. Jie pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Į kategorijas suskirstyti reikšminiai žodžiai.

Pozityvūs reikšminiai žodžiai	Negatyvūs reikšminiai žodžiai	Neutralūs reikšminiai žodžiai
išsami	mažai pagalbos	neblogai
naudinga	trūksta grįžtamojo ryšio	nežinau
padeda susidūrus su sunkumais		nepastebiu pagerėjimo
profesionali		
rūpinasi vaiku		
nuoširdi		
reguliari		
teigiama		
patinka vaikui		
stengiasi		

Kai kurie iš išryškėjusių pozityvių reikšminių žodžių yra susiję su specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos proceso kokybe. Proceso kokybės apibūdinimui galima būtų priskirti šiuos reikšminius žodžius – profesionali, reguliari, išsami, naudinga. Kiti pozityvūs reikšminiai žodžiai gali būti siejami su savybėmis, kurias interviu dalyviai priskiria pagalbos teikėjams, tai – nuoširdi, teigiama, stengiasi. Pastarieji nėra tiesiogiai susiję su pagalbos efektyvumu, tačiau netiesioginis ryšys pastebimas per tai, jog ugdymo ir pagalbos mokiniui procese itin svarbų vaidmenį atlieka teigiamo ryšio su mokiniais ir jų tėvais kūrimas. Šį ryšį paprastais žodžiais apibūdina ir išryškėję tokie žodžiai kaip „patinka vaikui“ bei „padeda susidūrus su sunkumais“.

Išryškėję neigiamūs reikšminiai žodžiai, tokie kaip „mažai pagalbos“ ir „trūksta grįžtamojo ryšio“ taip pat patvirtina, kad pagalbos mokiniui procese labai svarbu megzti ir aktyviais veiksmais – informacijos teikimu ir bendradarbiaujančio ryšio su tėvais kūrimu – palaikyti ryšį su mokinių tėvais. Ne mažiau nei informacijos teikimas tėvams yra svarbus ir lūkesčių išsiaiškinimas ir tėvų bei specialistų turimų lūkesčių pagalbos procesui ir rezultatui, suderinimas. Neigiamas reikšminis žodis „mažai pagalbos“, taip pat ir neutralus reikšminis žodis „nepastebiu pagerėjimo“ gali nurodyti į tai, kad turimi lūkesčiai buvo arba neaptarti, arba aptarti ir nepakankamai išpildyti.

2. Suskirstykite šiuos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos būdus nuo labiausiai iki mažiausiai šiuo metu **reikalingų** Jūsų vaikui:

Visų interviu dalyvių skirtingiems pagalbos būdams priskirti reitingai pagal reikalingumą pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. Pagalbos būdų suskirstymas pagal reikalingumą, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais.

	1	2	3	4	5	6	7
Labiausiai reikalinga pagalba (1 ir 2 reitingas)	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Specialistų konsultacijos vaikui	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Specialistų konsultacijos vaikui	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Specialistų konsultacijos vaikui	Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose Specialistų konsultacijos vaikui	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Užduočių pritaikymas	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose
Mažiausiai reikalinga pagalba (4 ir 5 reitingas)	Užduočių pritaikymas pamokose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Užduočių pritaikymas pamokose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Užduočių pritaikymas Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose	Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose Specialistų konsultacijos vaikui	Užduočių pritaikymas Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose

Mokinių tėvai kaip labiausiai reikalingą pagalbą dažniausiai nurodė mokinio padėjėjo pagalbą pamokose – 6 iš 7 tyrimo dalyvių ją nurodė pirmoje/antroje vietoje. Taip pat kaip reikalingiausia pagalba buvo nurodytos specialistų konsultacijos vaikui.

Kaip mažiausiai reikalinga pagalba dažniausiai buvo nurodytas užduočių pritaikymas pamokose. Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose, kartu su specialistų rekomendacijomis darbui su vaiku namuose, buvo minimi tiek prie labiausiai, tiek prie mažiausiai reikalingų pagalbos būdų.

3. Suskirstykite šiuos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos būdus nuo labiausiai iki mažiausiai **efektyvių** (prašome remtis Jūsų patirtimi Salininkų gimnazijoje šiais mokslo metais).

Visų interviu dalyvių skirtingiems pagalbos būdams priskirti reitingai pagal efektyvumą pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė. Pagalbos būdų suskirstymas pagal efektyvumą, remiantis tyrimo dalyvių atsakymais .

	1	2	3	4	5	6	7
Labiausiai efektyvi pagalba (1 ir 2 reitingas)	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Užduočių pritaikymas pamokose	Specialistų konsultacijos vaikui Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Užduočių pritaikymas pamokose	Specialistų konsultacijos vaikui Specialistų rekomendacijos darbu su vaiku namuose	Užduočių pritaikymas pamokose Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose	Specialistų konsultacijos vaikui Mokinio padėjėjo pagalba pamokose	Specialistų konsultacijos vaikui Mokinio padėjėjo pagalba pamokose
Mažiausiai efektyvi pagalba (4 ir 5 reitingas)	Specialistų konsultacijos vaikui Specialistų rekomendacijos darbu su vaiku namuose	Specialistų rekomendacijos darbu su vaiku namuose Užduočių pritaikymas pamokose	Specialistų rekomendacijos darbu su vaiku namuose Specialistų konsultacijos vaikui	-	Mokinio padėjėjo pagalba pamokose Specialistų konsultacijos vaikui	Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose Užduočių pritaikymas pamokose	Užduočių pritaikymas pamokose Specialistų rekomendacijos darbu su vaiku namuose

Skirtingi interviu dalyviai pagal pagalbos efektyvumą pagalbos būdus suskirstė įvairiai – mokinio padėjėjo pagalba pamokose, specialistų konsultacijos vaikui, užduočių pritaikymas, pagalbinės priemonės buvo vertinamos tiek kaip labiausiai efektyvi, tiek kaip mažiausiai efektyvi pagalba. Atsakymuose į šį klausimą išryškėjo, kad skirtingiems vaikams net jiems labai reikalingi, tie patys pagalbos būdai gali būti tiek efektyvūs, tiek mažiausiai efektyvūs. Tai primena, kad specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo procese labai svarbu atsižvelgti į individualius skirtumus ir, pastebėjus, kad kažkuri teikiamos pagalbos dalis nėra efektyvi, bendradarbiaujant su tėvais ieškoti alternatyvų. Šiame procese turėtų pasitarnauti veiksmingas įrankis – individualus pagalbos vaikui planas (IPP).

4. Kaip Jūs vertinate klasės mokytojo galimybę atliepti individualius Jūsų vaiko poreikius, dirbant su visa klase?

Mokinių tėvų atsakymuose apie mokytojo galimybę atliepti individualius vaiko poreikius, dirbant su visa klase išryškėjo šios temos, kurios iliustruotos pavyzdžiais:

1. Grįžtamasis ryšys iš mokytojos.

„Galėtų mokytoja dažniau paskambinti, parašyti pastabas“.

2. Užduočių pritaikymas.

„Nėra taip, kad mano vaikui užduotys būtų pakankamai pritaikytos /.../, (aut. past.: mokiniui) per sunku“.

„Mokytoja pritaiko užduotis pagal vaiko poreikius“.

3. Mokinio padėjėjos pagalbos reikalingumas.

„Jeigu padėjėjos nėra, pagalba iš mokytojo pusės silpna, negalėtų būti be padėjėjos, užduočių neatliktų“.

4. Individualių poreikių atliepimas grupėje.

„Mokytoja puikiai geba suderinti darbą su visa klase, atsižvelgia į mano vaiko poreikius. Jaučiasi jos atsidavimas darbui, skiria dėmesį, kai reikia“.

„Mokytoja pagal išgales teikia profesionalią mokytojo pagalbą ir beveik visada atliepia individualius mano vaiko poreikius“.

Kalbant tiek apie šeimoje jau taikomus, tiek apie potencialiai efektyvius pagalbos būdus, mokinių tėvai minėjo įvairius teigiamo pastiprinimo, kaip motyvavimo ugdymo procese, būdus, taip pat poreikį naudoti elgesio skatinimo sistemą mokykloje (ypač turint mintyje tai, jog ne visi šeimoje taikomi teigiamo pastiprinimo būdai, tarp kurių dažniausiai buvo minimas papildomas laikas vaikui skiriamas prie ekrano, dovanos, saldumynai ir kt., gali būti taikomi mokyklos aplinkoje).

Taip pat buvo minimos vaizdinės priemonės ir užduočių pritaikymas pagal vaiko gebėjimus – tėvai išreiškė lūkestį, kad tai galėtų būti plačiau naudojama pamokose. Mokinių tėvai nurodė, kad jiems svarbu pritaikyti mokymosi aplinką namuose – jie ieško galimybių užtikrinti ramią, patogią, be pašalinių dirgiklių, mokymosi aplinką, ir kartais tai kelia iššūkių, šeimoje esant ne vienam vaikui (ypač jei keletas jų turi specialiųjų ugdymosi poreikių arba dėl amžiaus jiems būtina skirti nuolatinį dėmesį). Lūkestis pritaikyti mokymosi aplinką nebuvo minimas prie potencialiai efektyvių pagalbos būdų, tačiau nurodyta, kad platesnis individualių IT priemonių, tokių kaip planšetės, naudojimas pamokose galėtų būti naudingas jų vaikų ugdymosi procese.

5 lentelė. Apibendrinti tyrimo dalyvių atsakymai apie šeimoje taikomus ir potencialiai efektyvius mokykloje pagalbos būdus.

Šeimoje taikomi efektyvūs pagalbos būdai	Potencialiai efektyvūs pagalbos būdai
Teigiamas pastiprinimas / elgesio skatinimo sistema	Teigiamas pastiprinimas / elgesio skatinimo sistema
Vaizdinės priemonės	Vaizdinės priemonės
Užduočių pritaikymas	Užduočių pritaikymas
Mokymosi aplinkos pritaikymas	Informacinių technologijų naudojimas pamokoje

DISKUSIJA

Atlikto kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad specialioji pedagoginė ir psichologinė pagalba Vilniaus Salininkų gimnazijoje tėvų vertinama daugiausia pozityviai. Išskirti reikšminiai žodžiai – „profesionali“, „naudinga“, „išsami“, „reguliari“, „nuoširdi“ – leidžia teigti, jog mokykloje kuriama palanki pagalbos kultūra, grindžiama pagarbos, kompetencijos ir mokinio poreikių atliepimo principais. Šie rezultatai dera su Geros mokyklos koncepcijoje pabrėžiamais profesionalumo, dialogiškumo ir kiekvieno mokinio pažangos principais (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015).

Vis dėlto tyrimas atskleidė ir problemines sritis. Tėvų išsakytas grįžtamojo ryšio trūkumas rodo, kad, nepaisant teigiamo pagalbos vertinimo, informacijos apie specialistų veiklą ir mokinio pažangą sklaida nėra pakankamai sisteminga. Ši įžvalga atliepia Kaffemanienės ir kt. (2021) tyrimo rezultatus, kuriuose pabrėžiama, kad efektyvus mokyklos ir šeimos bendradarbiavimas grindžiamas nuolatine, aiškia ir dvikrypte komunikacija. Rodrigues ir kt. (2015) taip pat akcentuoja, kad įtraukusis ugdymas tampa veiksmingas tik tuomet, kai tėvai laikomi lygiaverčiais ugdymo proceso partneriais. Todėl individualių pagalbos planų (IPP) sistemingas rengimas ir jų skaitmenizavimas galėtų tapti struktūruota priemone stiprinant skaidrumą ir bendradarbiavimą.

Tyrimo dalyviai kaip itin reikšmingą pagalbos formą įvardijo mokinio padėjėjo pagalbą ir specialistų konsultacijas, tuo tarpu užduočių pritaikymas pamokose buvo rečiau minimas kaip prioritetinė pagalbos forma. Šis aspektas gali būti interpretuojamas dvejopai. Viena vertus, tai rodo, kad tėvai didelę reikšmę teikia individualizuotam, tiesioginiam suaugusiojo palaikymui. Kita vertus, tai gali signalizuoti apie nepakankamai atpažįstamą diferencijavimo ir universalaus dizaino mokymuisi (UDL) svarbą. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijoje (2006) pabrėžiama, kad valstybės privalo užtikrinti ne tik fizinį prieinamumą, bet ir tinkamą ugdymo turinio pritaikymą, sudarant lygias galimybes dalyvauti bendrojo ugdymo procese. Todėl užduočių pritaikymo stiprinimas ir jo aiškesnis komunikavimas tėvams galėtų padidinti šios pagalbos formos suvokiamą vertę.

Nevienareikšmis klasės mokytojo galimybių vertinimas taip pat atskleidžia struktūrinę įtraukties įtampą: nors mokytojai vertinami kaip profesionalūs ir gebantys atliepti mokinių poreikius, kartu pripažįstama, kad dirbant su visa klase individualus dėmesys ne visada pakankamas. Villas-Boas (2001) pažymi, kad produktyvus mokyklos ir šeimos santykis įmanomas tik tada, kai pedagogai turi pakankamai kompetencijų ir institucinį palaikymą dirbti multikultūrinėje ir įvairių poreikių aplinkoje. Tai leidžia daryti išvadą, kad įtraukusis ugdymas turėtų būti stiprinamas ne tik

individualiomis pastangomis, bet ir sisteminėmis priemonėmis – kvalifikacijos tobulinimu, komandiniu darbu bei specialistų prieinamumo didinimu.

Tėvų pasiūlymai plėtoti popamokinę veiklą, dažniau atnaujinti informaciją ir integruoti technologijas atspindi platesnį įtraukties supratimą – kaip neapsiribojantį tik pamokos rėmais. Rodrigues ir kt. (2015) teigia, kad įtrauktis yra kultūrinis ir bendruomeninis procesas, apimantis formalų ir neformalų ugdymą. Todėl technologijų integravimas, elgesio skatinimo sistemų nuoseklumas bei popamokinės veiklos plėtra galėtų būti vertinami kaip priemonės, stiprinančios mokinio dalyvavimą ir priklausymo bendruomenei jausmą.

Apibendrinant galima teigti, kad tyrimo rezultatai iš esmės patvirtina literatūroje akcentuojamus įtraukiojo ugdymo principus: profesionalią specialistų pagalbą, partnerystę su šeima, individualizavimą ir sisteminį palaikymą. Tačiau kartu išryškėja poreikis struktūruoti komunikaciją, stiprinti diferencijavimo praktiką bei užtikrinti didesnę pagalbą prieinamumą. Įtraukiojo ugdymo kultūros kūrimas Vilniaus Salininkų gimnazijoje yra nuolatinis procesas, reikalaujantis tiek pedagoginių, tiek organizacinių sprendimų.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Stiprinti esamas pozityvias pagalbos praktikas.

Tyrimas atskleidė, kad specialioji pedagoginė ir psichologinė pagalba vertinama kaip „profesionali“, „naudinga“, „išsami“, „reguliari“, „nuoširdi“. Rekomenduojama išlaikyti ir sistemingai stiprinti šias praktikas, užtikrinant pagalbos tęstinumą ir kokybę. Tai atitinka Geros mokyklos sampratoje akcentuojamus profesionalumo, pagarbos ir mokinio pažangos principus (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015).

2. Tobulinti grįžtamojo ryšio sistemą ir individualių pagalbos planų (IPP) taikymą.

Tėvų išsakytas „mažai pagalbos“ ir „trūksta grįžtamojo ryšio“ poreikis rodo būtinybę stiprinti informacijos teikimo nuoseklumą. Rekomenduojama:

1. sistemingai rengti ir atnaujinti individualius pagalbos planus;
2. aiškiai apibrėžti specialistų konsultacijų tikslus, uždavinius ir pasiekimus;
3. naudoti elektronines IPP versijas, sudarant galimybes tėvams reguliariai susipažinti su pažanga.

Tyrimai pabrėžia, kad nuoseklus šeimos ir mokyklos bendradarbiavimas bei informacijos skaidrumas didina pagalbos veiksmingumą (Kaffemanienė ir kt., 2021; Rodrigues ir kt., 2015).

3. Plėsti technologijų naudojimą ugdymo procese.

Rekomenduojama sudaryti galimybes pamokose naudoti planšetinius kompiuterius ar kitas skaitmenines priemones, diferencijuojant užduotis pagal mokinių poreikius. Technologijų integravimas gali didinti mokinių įsitraukimą, savarankiškumą ir individualizavimo galimybes, ypač įtraukties kontekste (Rodrigues ir kt., 2015).

4. Nuosekliai taikyti elgesio skatinimo sistemas.

Atsižvelgiant į tai, kad ne visų mokinių ugdyme taikomos elgesio skatinimo priemonės, rekomenduojama, esant poreikiui, integruoti jas į individualius pagalbos planus. Elgesio intervencijų nuoseklumas ir aiškumas didina ugdymo proceso struktūruotumą bei saugumą (Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija, 2006).

5. Užtikrinti pakankamą mokinio padėjėjo ir specialistų pagalbą.

Kadangi tėvai kaip labiausiai reikalingą pagalbą įvardijo mokinio padėjėjo pagalbą ir specialistų konsultacijas, rekomenduojama stiprinti šių paslaugų prieinamumą. Individualizuota pagalba atitinka įtraukiojo ugdymo principus ir sudaro sąlygas lygiavertėms mokymosi galimybėms (Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija, 2006).

6. Stiprinti mokytojų kompetencijas diferencijuojant ugdymą.

Atsižvelgiant į nevienareikšmį klasės mokytojo galimybių vertinimą, rekomenduojama organizuoti kvalifikacijos tobulinimo veiklas, orientuotas į diferencijavimą, universalų dizainą mokymuisi (UDL) ir darbą su įvairių poreikių mokiniais. Mokytojo ir šeimos partnerystė laikoma esminiu sėkmingos įtraukties veiksmu (Kaffemanienė ir kt., 2021; Villas-Boas, 2001).

7. Plėtoti pagalbos prieinamumą ir tęstinumą už pamokų ribų.

Rekomenduojama organizuoti popamokinę veiklą SUP mokiniams, stiprinti technologijų integraciją bei užtikrinti nuoseklesnę specialistų informacijos atnaujinimą tėvams. Šeimos įtraukimas ir bendradarbiavimas laikomi esminėmis sąlygomis kuriant įtraukią mokyklos kultūrą (Rodrigues ir kt., 2015; Villas-Boas, 2001).

NAUDOTI INFORMACIJOS ŠALTINIAI:

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyvus protokolas. (2006). <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.288195>

Kaffemanienė, I., Tomėnienė, L., & Verpečinskienė, F. (2021). Teachers' cooperation with parents of students with special educational needs. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, 3, 51–64. <https://doi.org/10.17770/sie2021vol3.6454>

Rodrigues, F., Campos, S., Chaves, C., & Martins, C. (2015). Family-school cooperation in the context of inclusion of children with special educational needs. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 171, 309–316. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.127>

Villas-Boas, M. A. (2001). *Escola e família: Uma relação produtiva de aprendizagem em sociedades multiculturais*. Lisboa: Escola Superior João de Deus.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2015). *Geros mokyklos koncepcija* (TAR, 20048, Nr. V-1308).

Pusiau struktūruoto interviu klausimynas

1. Kaip (koku žodžiu) galėtumėte apibūdinti Jūsų vaikui teikiamą specialiąją pedagoginę ir psichologinę pagalbą Vilniaus Salininkų gimnazijoje?
2. Suskirstykite šiuos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos būdus nuo labiausiai iki mažiausiai šiuo metu **reikalingų** Jūsų vaikui:
 - a) Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose.
 - b) Specialistų (logopedo, spec. pedagogo, psichologo) konsultacijos vaikui.
 - c) Mokinio padėjėjo pagalba pamokose.
 - d) Užduočių pritaikymas pamokose.
 - e) Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose (pavyzdžiui, taisyklių atmintinės, vaizdinės priemonės, priemonės skaičiavimui, įgarsinti tekstai ir pan.).
3. Suskirstykite šiuos specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos būdus nuo labiausiai iki mažiausiai **efektyvių** (prašome remtis Jūsų patirtimi Salininkų gimnazijoje šiais mokslo metais):
 - f) Specialistų rekomendacijos darbui su vaiku namuose.
 - g) Specialistų (logopedo, spec. pedagogo, psichologo) konsultacijos vaikui.
 - h) Mokinio padėjėjo pagalba pamokose.
 - i) Užduočių pritaikymas pamokose.
 - j) Pagalbinės priemonės, naudojamos pamokose (pavyzdžiui, taisyklių atmintinės, vaizdinės priemonės, priemonės skaičiavimui, įgarsinti tekstai ir pan.).
4. Kaip Jūs vertinate klasės mokytojo galimybę atliepti individualius Jūsų vaiko poreikius, dirbant su visa klase?
5. Kokie Jūsų šeimoje taikomi pagalbos vaikui būdai labiausiai padeda jam mokytis ir labiausiai pasiteisina?
6. Kokie pagalbos būdai galėtų labiausiai padėti Jūsų vaiko ugdymuisi, tačiau iki šiol jie nebuvo naudojami mokykloje?
7. Kaip pasiūlytumėte tobulinti specialiąją pagalbą mokiniams mūsų mokykloje?